

Slakkeninventarisatie Kleinvogel e.o., Kuitaart.

(Slakkenwerkgroep KNNV Afd. Bevelanden, rapport nr. 84, d.d. 5-7-2009)

Door: Harry Raad

Op 27-6-2009 bezocht de Slakkenwerkgroep KNNV-Afd. Bevelanden de Kleinvogel bij Kuitaart (km-hok 60-373). Dit gebied kent een aardige variatie in milieutypen, wat ons verleidde hier een mogelijk succesvolle tocht te houden. Het slakkenwerk werd verricht door Jaap Woets en ondergetekende.

De locatie

De Kleinvogel of Kleine Vogel is een water aan de zuidzijde van het dorp Kuitaart in de Oost-Vogelpolder. Het vormt historisch gezien een eenheid met de westelijk daarvan gelegen Grootvogel in de West-Vogelpolder. Het geheel ontstond bij de (her)afdamming van de kreek de Vogel in 1615. Dat water liep in oost-west richting tussen twee middeleeuwse poldergebieden (Beijersbergen & Berrevoets, 2003). Op de locatie kruist deze afgedamde kreek een brede kreekkrug uit een verder verleden. Het dorp Kuitaart ligt op die kreekkrug, en ook het noordelijk daarvan gelegen Kloosterzande. Op een globale bodemkaart is het gebied rond de Kleinvogel als 'kleigrond' aangegeven (Mooij, 1986). Die zeeklei zal beslist niet van een zwaar type zijn. Met deze beperkte gegevens kost het verder niet veel moeite hier een kalkrijke bodem te veronderstellen.

In de genoemde kreekkrug is zoet grondwater aanwezig tot op zeker 5 m -N.A.P. Voor de Grootvogel zijn 'brakke natuurwaarden' aangegeven (DMW, 1993). Het water van de Grootvogel en de Kleinvogel is aaneengeschakeld in de hoofdwaterring van het afwateringsgebied Campen; de natuurwaarden van de laatste zullen dus niet anders zijn.

Bij elkaar levert dat op het land een goed slakkenmilieu, in het water zou het brakke karakter voor beperkingen kunnen zorgen.

Op stap

Het team van slakkenrapers, in dit geval een duo, begon het slakkenwerk bij de brug van de Hulsterweg/N289 aan de westzijde van de Kleinvogel. In de wegberm werd meteen al een goede vondst gedaan, de grote clausilia was met meerdere exemplaren te vinden bij de stamvoet van een knotwilg. Met weinig moeite werden daar ook behaarde slak, glanzende agaathoren en boerenknoopje gevonden, enkel lege huisjes. Ik heb er met moeite wat grond geschept, waarin bij nader onderzoek thuis een levend duintolletje bleek te zitten. Het is een minislakje dat niet zo heel lang geleden voor het eerst in Nederland is waargenomen, eerst in duinmoerassen en later ook gewoon in tuinen. Er werd een zuidelijke herkomst aan toegeschreven.

Noordelijk langs de Kleinvogel volgden we een pad naar een visstek. Aan het begin was een bestrating, die deels overgroeid was met gras en kruiden. Het pad werd weinig gebruikt. In de droge vegetatie aan de zijkant lagen heel wat lege slakkenhuisjes, zodat een zoektocht naar verser materiaal geboden was. De huisjes waren deels vers, vermoedelijk waren ze door aanhoudende droogte of door sterke instraling van de zon omgekomen. Naast enkele eerder genoemde soorten, werden hier mostonnetje, geribde jachthorenslak, scheve jachthorenslak, dwerg-korfslak, grote kartuizerslak, ammonshorentje, dwergpuntje, doorschijnende glansslak, bruine blinkslak en langwerpige barnsteenslak verzameld. Er bleek toch ook levend materiaal tussen te zitten, dat kwam ik pas te weten bij het uitzoeken van een strooiselmonster. Het waren de droogte verdragende soorten. Jaap keek wat dieper in de berm van het pad en vond daar nog twee exemplaren van een naaktslakje, dat ik voor de kleine akkerslak hield.

Het droge milieu had veel opgeleverd, waarna met hoge verwachtingen een bezoek aan de visstek werd gebracht. Het ging om een klein huisje met een vlonder aan het water. Rondom het huisje was het vochtig, een kenmerkende soort als de donkere glimslak dook hier op. Een paar vochtminnende soorten die eerder alleen maar dood werden aangetroffen, kropen hier vitaal rond. Alleen van de bruine blinkslak konden we ook hier geen levende exemplaren vinden. Jaap wist in de ruigte, ter aanvulling van de lijst, nog wat lege huisjes van gewone tuinslak en segrijnslak te ontdekken.

Water

Vanaf het vlonder hebben we gevist naar waterslakjes, wat geen enkel resultaat gaf. Het bleek niet mogelijk de waterbodem te bereiken. Op de ondiepere stukken werden we bij het vissen geplaagd door een wirwar van takjes van onduidelijke herkomst. We gingen het vissen elders proberen, echter pas na een ontmoeting met de eigenaar van het terrein en zijn familie. Teruglopend kwamen we hen tegen, zittend in een terreinwagen. Natuurlijk moesten we ons realiseren dat we particulier terrein betreden hadden, maar mijn onschuldige uitleg over het zoeken naar slakjes deed uitingen van irritatie wegebben: we kregen ter plaatse toestemming. Bij de brug heeft Jaap een nieuwe vispoging gedaan in het riet, wederom zonder resultaat. Vervolgens zijn we bij een vissteiger aan de zuidkant gaan kijken. In de rietstrook aldaar kropen grote wegslakken. Het hier opgeviste materiaal bevatte veel lege slakkenhuisjes. De enige levende slak was een puntige blaashoren. Min of meer verse, lege huisjes van Jenkins' waterhoren (veel), tractorwielkje en moeraspoelslak werden eveneens genoteerd. Met de zeef

was ook een vrijwel vers horentje van de dikke korfslak opgevist, wat op een actueel voorkomen van deze minder algemene landslak duidde.

Omgeving

We verlieten de plas om nog wat in de omgeving te kijken. Gek genoeg leverden de nieuwe plekken nauwelijks andere soorten op, wel werden er nog wat levende exemplaren aangetroffen van soorten die alleen 'leeg' waren opgeraapt. Het populierenbos oostelijk van het water kende een flinke populatie van de grote clausilia. Westelijk van de Kleinvogel hebben we de randen van een akker bekeken. Jaap zag op een stort van puin en tuinafval levende gewone tuinslak en segrijnslak. Daar, en in een ruige strook met brandnetel, riet en gele lis, kropen onvolgroeide exemplaren van de grote kartuizerslak vrij algemeen rond. Ik ontdekte nog een vrijwel drooggevallen slootje op de grens met een erf. Hier pikten we met gemak wat exemplaren van de geronde schijfhoren van de bodem. De waterslakjes hadden zich tegen uitdrogen beschermd door een witte prop in de mond van het huisje af te zetten. Op rottend blad kroop een dikke dwergslak. Elders waren alleen lege huisjes van die soort aangetroffen. Verder moeten nog de wilgen langs het slootje genoemd worden, met vaak een of meer tuinslakken op de stam.

Meer westelijk in het kilometerhok zijn we aan de zuidzijde van de Grootvogel in een watergang gaan kijken. De situatie van de waterslakken was vergelijkbaar met die van de zuidzijde van de Kleinvogel: puntige blaashoren en, enkel dode, Jenkins' waterhoren. Hier leefden ook de vlakke schijfhoren en een erwtenmossel die niet op soort gedetermineerd is. Er werden verder enkele lege horens van de ovale poelslak (s.l.) en de gewone schijfhoren opgevist. Daarmee was het verzamelen afgerond. We hebben nog wel aan de noordzijde van de Grootvogel, de Sint Josephstraat, gekeken of er kansrijke, nieuwe biotopen waren te ontsluiten, maar dat was ogenschijnlijk allemaal meer van hetzelfde. Het is wel zo dat de bebouwde kom min of meer genegeerd is.

Slot

Met 32 soorten is de oogst van die dag relatief hoog. Een erwtenmossel is niet op soort gedetermineerd en tien soorten zijn enkel als min of meer vers, leeg huisje aangetroffen. De fauna is weinig bijzonder, alleen de dikke korfslak en de dwerg-korfslak zijn op de Rode Lijst aangegeven. Het duintolletje heeft als nieuwe soort in Nederland de aandacht. De weekdierfauna van het water geeft geen indicatie voor een brak tot sterk brak milieu, dan blijven een zoet of zwak-brak milieu over. Er zijn in het gebied wel alom opgezwollen brakwaterhorens gevonden, een soort van brakker milieu. Dit materiaal was oud of fossiel en vertegenwoordigde geen actuele populatie. Het is merkwaardig dat van Jenkins' waterhoren, een soort die zoete en brakke omstandigheden verdraagt, slechts dood materiaal is aangetroffen.

Literatuur:

- Beijersbergen, J. & M. Berrevoets, 2003. Natuurontwikkeling De Vogel-zuid. Natuurgebiedsplan Zeeland / Natuurherstel Westerschelde. - Provincie Zeeland, Middelburg.
- DMW / Directie Milieu en Waterstaat, 1993. Waterhuishoudingsplan 1993-1997. - Provincie Zeeland, Middelburg.
- Mooij, R.M. (samenst.), 1986. De vegetatie van Zeeuwsch-Vlaanderen. - PPD-Zeeland, Middelburg.

Soortenlijst mollusken Kleinvogel e.o., Kuitaart (km-hok 60-373); inventarisatie 27-6-2009, Slakkenwerkgroep KNNV-Afd. Bevelanden.

		levend	levend	dood	dood
		juv	ad	juv	ad
land: huisjesslakken					
<i>Aegopinella nitidula</i>	Bruine blinkslak			6	3
<i>Balea biplicata</i>	Grote clausilia	2	2	5	2
<i>Carychium minimum</i>	Plompe dwergslak		1		
<i>Carychium tridentatum</i>	Slanke dwergslak				4
<i>Cepaea nemoralis</i>	Gewone tuinslak	1	10		3
<i>Cochlicopa lubrica</i>	Glanzende agaathoren	7	3	16	9
<i>Discus rotundatus</i>	Boerenknoopje	2		2	4
<i>Helix aspersa</i>	Segrijnslak	1		1	3
<i>Monacha cantiana</i>	Grote kartuizerslak	5		3	3

<i>Nesovitrea hammonis</i>	Ammonshorentje	1		5	3
<i>Paralaoma servilis</i>	Duintolletje		1		
<i>Punctum pygmaeum</i>	Dwergpuntje			7	2
<i>Pupilla muscorum</i>	Mostonnetje	3	1		2
<i>Succinea oblonga</i>	Langwerpige barnsteenslak	1		9	6
<i>Trichia hispida</i>	Haarslak	2	3	22	7
<i>Vallonia costata</i>	Geribde jachthorenslak	11	6	25	35
<i>Vallonia excentrica</i>	Scheve jachthorenslak	6	7	13	18
<i>Vertigo antivertigo</i>	Dikke korfslak				1
<i>Vertigo pygmaea</i>	Dwerg-korfslak	1	5	8	17
<i>Vitrina pellucida</i>	Doorschijnende glasslak			14	7
<i>Zonitoides nitidus</i>	Donkere glimslak	1			4
land: naaktslakken					
<i>Arion ater</i>	Grote wegslak		3		
<i>Deroceras laeve</i>	Kleine akkerslak		2		
water: huisjesslakken					
<i>Anisus leucostomus</i>	Geronde schijfhoren	9	5		
<i>Gyraulus crista</i>	Traktorwieltje			1	
<i>Hippeutis complanatus</i>	Vlakke schijfhoren	1		5	1
<i>Physella acuta</i>	Puntige blaashoren	3		12	4
<i>Planorbis planorbis</i>	Gewone schijfhoren			1	
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	Jenkins' waterhoren			14	20
<i>Radix ovata/ peregra</i>	Ovale poelslak s.l.			3	
<i>Stagnicola palustris s.l.</i>	Moeraspoelslak s.l.			1	
water: tweekleppigen					
<i>Pisidium sp.</i>	Erwtenmossel	2			